

Prioritizing investment areas in the industrial sectors of Lorestan province from the government's perspective

Gholamhasan Nataj Malekshah ¹ | Hossein Shirmardi Ahmadabad ^{2*} | Rasoul Asgari Abdolvand ^{3*}

Abstract

Investment is a very key variable in any economy, so that without investment, there is no possibility of economic growth for the country. One of the prerequisites for achieving the goals and upstream documents and on the other hand realizing the slogan of the year 1404 in line with investment for production is prioritizing investment areas in different sectors of the country from the perspective of the government and the private sector. The purpose of this study is to prioritize investment areas in industrial sectors of Lorestan province for government investors. Therefore, first, the factors affecting investment in different industries from the experts' perspective were identified using the Delphi method, and then, in the quantitative part, these factors were ranked using the Friedman method. and also, using the fuzzy TOPSIS method, different industries were prioritized based on these factors. Out of the eighteen industrial sectors identified, the priority investment sectors for the government sector are mining industries, oil and petrochemical industries, and stone production.

Keywords: Investment, Lorestan Province, Industry, Government Investor, Private Investor.

DOR: 20.1001.1.27171809.1404.6.2.5.1

1. Corresponding author: Associate Professor, Faculty of Finance and Accounting, University of Tehran, Tehran, Iran.
htoora@yahoo.com
2. Researcher, Faculty of Management and Strategic Planning, Imam Hussein University, Tehran, Iran.
3. Graduate of the Faculty of Management and Strategic Planning, Imam Hussein University, Tehran, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution Non-Commercial (CC-BY-NC) license.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۲/۲۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۲/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۲/۳۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۰۳/۰۶

شاپا چاپی: ۲۷۱۷-۱۸۰۹
الکترونیکی: ۲۷۱۷-۱۹۹ x

DOR: 20.1001.1.27171809.1404.6.2.5.1

mailto:htoora@yahoo.com

۱. نویسنده مسئول: دانشیار دانشکده مالی و حسابداری دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲. پژوهشگر دانشکده مدیریت و برنامه ریزی راهبردی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

۳. دانش آموخته دانشکده مدیریت و برنامه ریزی راهبردی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز (CC BY-NC) Creative Commons Attribution Non-

Commercial

توزیع شده است.

اولویت بندی حوزه‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی استان لرستان از منظر دولت

غلام حسن نتاج ملک‌شاه^۱ | حسین شیرمردی احمد آباد^۲ | رسول عسگری عبدالوند^۳

چکیده

سرمایه‌گذاری متغیری بسیار کلیدی در هر اقتصادی است، به طوری که بدون وجود سرمایه‌گذاری، امکان رشد اقتصادی برای کشور وجود ندارد. یکی از مقدمات جهت دستیابی به اهداف و اسناد بالادستی و از طرفی تحقق شعار سال ۱۴۰۴ در راستای سرمایه‌گذاری برای تولید، اولویت‌بندی حوزه‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف کشور از منظر دولت و بخش خصوصی است. هدف پژوهش حاضر اولویت‌بندی حوزه‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی استان لرستان برای سرمایه‌گذاران دولتی می‌باشد. از این رو ابتدا با روش دلفی عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری در صنایع مختلف از منظر خبرگان شناسایی شده و آنگاه در بخش کمی این عوامل با روش فریدمن رتبه‌بندی شدند. بر اساس این عوامل، با استفاده از روش تاپسیس فازی بخش‌های صنعتی استان لرستان از منظر دولت اولویت بندی شدند. از بین هجده حوزه صنعتی شناسایی شده، اولویت حوزه‌های سرمایه‌گذاری برای بخش دولتی صنایع معدنی، صنایع نفت و پتروشیمی و تولید سنگ می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذار دولتی، صنعت، بخش‌های صنعتی، استان لرستان

مقدمه و بیان مسئله

سرمایه‌گذاری یکی از عوامل رشد و تحول در نظام اقتصادی است. تحول در شرایط اقتصاد باعث می‌شود اولویت‌های سرمایه‌گذاری تغییر کند (حسینی و امیر احمدیان، ۱۴۰۲). این اولویت‌ها به عوامل زیادی بستگی دارد که صرف نظر از شرایط اقتصادی کلان، به معیارهایی مانند عوامل منطقه‌ای و ویژگی‌های خاص جغرافیایی و حتی فرهنگی نیز در اولویت‌های سرمایه‌گذاری توسط سرمایه‌گذاران تاثیرگذار است (کاظمی و همکاران، ۲۰۱۴). با توجه به تاثیر اولویت‌گذاری سرمایه‌گذاری در تخصیص بهینه منابع، تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری برای هر منطقه لازم است. سرمایه‌گذاری در صنایع مناطق مختلف کشور، موجب رشد و بهبود وضعیت اقتصادی منطقه‌ای خواهد شد. همچنین گسترش تولید و توسعه صادرات مستلزم افزایش سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی مختلف است. محدودیت منابع مالی جهت سرمایه‌گذاری و بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اقتصادی نیاز به برنامه‌ریزی و تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. لازمه برنامه‌ریزی نیز، شناخت امکانات و قابلیت‌های محیطی و بخشی است. به طوری که در برنامه‌ریزی رشد و توسعه کشور شناخت موقعیت و جایگاه مناطق از مهمترین عوامل در جهت نیل به پیشرفت می‌باشد (هاشمی و همکاران، ۱۳۹۱).

بر همین اساس، شناسایی حوزه‌های مختلف سرمایه‌گذاری جهت سرمایه‌گذاری، با توجه به ظرفیت‌ها و استعدادهای هر منطقه همواره مد نظر اقتصاددانان بوده است، همچنین اولویت بندی این حوزه‌های سرمایه‌گذاری بر اساس معیارهای مختلف و اهداف دولت در سرمایه‌گذاری‌ها، می‌تواند باعث کاهش ریسک‌های مختلف سرمایه‌گذاری دولتی و احیا و ارتقا واحدهای صنعتی در مناطق مختلف کشور شود (الوندی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷).

سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی می‌تواند توسط دولت و یا افراد حقیقی و حقوقی انجام شود. که عوامل مختلفی برای هر نوع از این گروه‌های سرمایه‌گذاری‌ها تاثیرگذار است. دیدگاه دولت برای سرمایه‌گذاری ممکن است با دیدگاه سرمایه‌گذاران خصوصی متفاوت باشد به عنوان مثال ممکن است هدف یک دولت از سرمایه‌گذاری در یک منطقه رفع مشکل بیکاری و توجه به

عوامل فرهنگی و اجتماعی باشد ولی یک سرمایه‌گذار خصوصی به منفعت‌های اقتصادی بیشتر از دغدغه‌های اجتماعی توجه داشته باشد (رایز و همکاران، ۲۰۱۲).

استان لرستان یکی از استان‌های محروم و البته با پتانسیل بالا در زمینه اقتصاد است که تاکنون سرمایه‌گذاری‌های انجام شده برای رشد اقتصادی در این استان بر اساس "توان"، "ظرفیت" و "مزیت نسبی" استان نبوده است. از طرف دیگر ثبات لازم در زمینه سرمایه‌گذاری اقتصادی در این استان مشاهده نمی‌شود (سجادپور و همکاران، ۱۳۹۴).

شناسایی و اولویت‌بندی بخش‌های مختلف صنایع هر استان جهت سرمایه‌گذاری از آن جهت اهمیت دارد که در صورت عدم شناسایی صحیح این اولویت‌ها، باعث ایجاد نوعی عدم اطمینان در بازدهی مناسب سرمایه‌گذاری شده و ریسک‌های سرمایه‌گذاری اعم از ریسک‌های مالی، بازار، قانونی و اقتصادی بخش دولتی را افزایش یافته و سرمایه‌گذاران کمتری اقدام به سرمایه‌گذاری در آن منطقه خواهند نمود. زیرا یکی از اهداف سرمایه‌گذاران در هنگام سرمایه‌گذاری کسب منفعت و اطمینان از بازگشت سرمایه خود است که در صورتی که توجهی به ریسک‌های سرمایه‌گذاری نشده باشد، می‌تواند نوعی حالت عدم اطمینان را برای اقدام به سرمایه‌گذاری دولت بوجود آورد. این عدم اطمینان باعث عدم ثبات در سرمایه‌گذاری و تردید سرمایه‌گذاران می‌باشد (سبزواری و شادابی، ۱۴۰۳).

اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری علاوه بر اینکه امکان تخصیص بهینه منابع را فراهم می‌آورد، از زمان و هزینه‌های مراحل پیش از سرمایه‌گذاری و تهیه سند توجیهی طرح می‌کاهد. اولویت‌بندی سرمایه‌گذاری هرچند فعالیت متداولی است، ولی از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است. پیچیدگی آن از تأثیر معیارهای متعدد کمی و کیفی در فرایند ارزیابی و مشارکت تصمیم‌گیرندگان متعدد در این فرآیند نشأت می‌گیرد (بلالی، سعدی و قزوینه، ۱۳۹۳).

انجام این پژوهش می‌تواند موجب شناسایی صنایع کم‌ریسک با ارزش افزوده بالا در استان لرستان شود و زمینه انتخاب صنعت مناسب برای سرمایه‌گذاران بخش دولتی را فراهم نماید. آنچه مشخص است این است که عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری دولت متفاوت از عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی است و البته ممکن است اشتراکاتی نیز در این زمینه داشته باشند (فلاحی و همکاران، ۱۳۹۷). شناسایی این عوامل می‌تواند منجر به شناسایی اولویت-

های سرمایه‌گذاری در این استان شود و بنابراین می‌تواند مسیر دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده برای سرمایه‌گذاران دولتی را هموار نماید.

لرستان استانی استراتژیک از نظر جغرافیایی و راهبردی است که شاه‌رگ مواصلاتی کشور در مسیر شمال به جنوب و حتی مرزهای غربی به شمار می‌رود، این استان علیرغم وسعت کم، به دلیل وجود همسایگی‌های متعدد شرایط را برای مراودات اقتصادی فراهم کرده است. بر اساس گزارش موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ساختار فعالیت‌های تجاری، صنعتی در این استان به ۱۸ حوزه مختلف قابل تقسیم‌بندی است. تعداد واحدهای صنعتی و معدنی استان بیش از ۱۱۸۶ واحد با اشتغال ۲۲ هزار نفر می‌باشد که سهمی حدود ۰/۸ درصد از منظر اشتغال نسبت به کل کشور را به خود اختصاص داده است؛ که از این تعداد ۳۱/۷ درصد در شهرستان بروجرد و دومین شهرستان خرم‌آباد با سهم ۲۶/۶ درصدی قرار دارند. لرستان حدود ۱۶۴ پروانه معدن فعال با ذخیره اسمی ۸/۲ میلیون تن و اشتغال ۱۸۳۹ هزار نفر دارد. مهمترین معادن استان شامل سنگ‌نما، سنگ‌تزیینی، سنگ‌گچ، سنگ‌آهک، شن و ماسه، سیلیس، فلدسپات، تالک و الشه صنعتی است. در حوزه بازرگانی، لرستان ۲,۷ درصد از کل واحدهای صنفی کشور را در اختیار دارد. این استان از منظر زیرساخت‌های نگهداری کالا، ۱۴ سیلو، ۹ سردخانه و ۲۹۱ انبار را در ارتباط با فعالیت‌های بازرگانی در اختیار دارد.

با وجود ظرفیت‌های مختلف صنعتی موجود در استان لرستان، نرخ مشارکت اقتصادی در این استان ۴۱ درصد است که کمترین نرخ مشارکت اقتصادی و رتبه ۱۷ در بین ۳۱ استان را داشته باشد (سازمان برنامه و بودجه لرستان، ۱۴۰۰). این استان در حوزه کشاورزی، دامپروری، زعفران، چرم و ... دارای ظرفیت‌های بسیار است، اما با توجه به اینکه زیرساخت‌های اساسی مانند سد، فرودگاه، سیستم حمل و نقل و ... بطور مناسب فراهم نیست، این ظرفیت‌ها بکر باقی مانده است و نیاز است سرمایه‌گذاری مناسب در این حوزه‌ها صورت بگیرد.

این پژوهش نیز با شناسایی واحدهای صنعتی در استان لرستان سعی دارد معیارها و عوامل تاثیرگذار در سرمایه‌گذاری واحدهای صنعتی را شناسایی کرده و آنگاه بر اساس این عوامل شناسایی شده اولویت‌های سرمایه‌گذاری در صنایع استان لرستان را برای سرمایه‌گذاران دولتی مشخص نماید.

مبانی نظری پژوهش

سرمایه

از دیدگاه اقتصاددانان، سرمایه کلید عملکرد هر واحد است، خواه آن واحد یک خانواده، یک تجارت کوچک، یک شرکت بزرگ یا کل اقتصاد باشد (کوردانوس و زاواروسⁱ، ۲۰۲۱). دارایی‌های سرمایه‌ای را می‌توان در بخش جاری یا بلندمدت ترازنامه یافت. این دارایی‌ها ممکن است شامل وجه نقد، معادل‌های نقدی و اوراق بهادار قابل فروش و همچنین تجهیزات تولیدی، تأسیسات تولیدی و تأسیسات ذخیره‌سازی باشد (سن سینی و همکاران، ۲۰۲۱).

به طور کلی سرمایه می‌تواند هم معیاری برای اندازه‌گیری ثروت و هم منبعی برای افزایش ثروت باشد (کوپر و همکارانⁱⁱ، ۲۰۲۱). افراد سرمایه و دارایی‌های سرمایه‌ای را به عنوان بخشی از دارایی خالص خود نگهداری می‌کنند (چنگ و همکاران^{iv}، ۲۰۲۰). سرمایه معمولاً دارایی‌های نقدی و غیر نقدی است که برای انجام مخارج یا مصارف نگهداری می‌شود. دارایی‌های نقدی و غیر نقدی حاصل از عملیات شرکت نیز سرمایه محسوب می‌شود. در معنای وسیع‌تر، این اصطلاح ممکن است بسط داده شود تا تمام دارایی‌های یک فرد یا شرکت را که دارای ارزش پولی هستند، مانند تجهیزات، املاک و موجودی آن، شامل شود (نوری و حسینی، ۱۴۰۳).

سرمایه‌گذاری

این بخش برخی از تعاریف سرمایه‌گذاری ارائه می‌شود. سرمایه‌گذاری یعنی تامین دارایی‌های فیزیکی توسط سرمایه‌گذاران شرکت برای استفاده از آنها در پیشبرد اهداف بلند مدت تجاری شرکت (سبزواری و شادابی، ۱۴۰۳). املاک و مستغلات، کارخانه‌های تولیدی و ماشین آلات از جمله دارایی‌هایی هستند که به عنوان سرمایه‌گذاری خریداری می‌شوند. سرمایه مورد استفاد طیف گسترده‌ای از منابع «از وام‌های سستی بانکی گرفته تا ابزارهای سرمایه‌گذاری خطر پذیر» را شامل می‌شود (رضوان و همکاران، ۲۰۱۹).

سرمایه‌گذاری اغلب به خرید دارایی‌های ثابت دائمی از قبیل املاک و تجهیزات توسط یک فرد یا شرکت و یا سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف صنعتی و یا بازارهای مالی است (نوری و حسینی، ۱۴۰۳).

اهمیت سرمایه‌گذاری

اهمیت سرمایه‌گذاری برای رشد و توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی به اندازه‌ای است که آن را یکی از اهرم‌های قوی برای رسیدن به توسعه کرده است؛ اما باید به یاد داشت که به همان میزان که توجه به این امر می‌تواند باعث شود اقتصاد رشد یابد و شکوفا شود، توجه نکردن به آن می‌تواند موجب شود افت اقتصادی پیش آید؛ بنابراین باید گفت که رشد اقتصادی و افزایش رفاه عمومی، در بلندمدت، بدون توجه به سرمایه‌گذاری و عوامل مهم موثر موجود در محیط آن ممکن نیست. مطالعه‌ی دقیق تجزیه و تحلیل سرمایه‌گذاری و عوامل مهم در محیط فعالیت سرمایه‌گذاران می‌تواند از یک طرف موجب شود حجم نقدینگی‌های سرگردان و تورم کاهش یافته، اشتغال افزایش یابد و از طرف دیگر، باعث شود مدیریت بهتر شده، ثروت سرمایه‌گذاران افزون گردد (ابزاری، صمدی، تیموری، ۱۳۹۹).

انواع سرمایه‌گذاری

هر عملی که بتواند در آینده اصل منبع مالی فرد را همراه با سود آن به او برگرداند یک روش سرمایه‌گذاری خواهد بود. می‌توان بر اساس دیدگاه‌های مختلفی انواع روش‌های سرمایه‌گذاری را دسته‌بندی کرد. روش‌های سنتی سرمایه‌گذاری شامل خرید طلا، ارز، ملک، اوراق بهادار و ... می‌باشند که هر کدام دارای مزایا، معایب و میزان ریسک جداگانه‌ای هستند. البته بسیاری از افراد در زمینه‌های مختلفی از روش‌های گفته شده سرمایه‌گذاری می‌کنند و میزان ریسک خود را کاهش می‌دهند (نگهداری و ابراهیمی، ۱۳۸۹).

یکی از دسته بندی‌های سرمایه‌گذاری، تقسیم آن به چهار گروه سرمایه‌گذاری وام، سرمایه‌گذاری در سهام یا مالکیت شرکت، سرمایه‌گذاری صنعتی و سرمایه‌گذاری‌های ترکیبی است که اوراق بهادار قابل تبدیل را می‌توان در این گروه قرار داد. اما نوع دیگری از تقسیم بندی سرمایه‌گذاری نیز وجود دارد که بیش از کسب و کارها برای عامه مردم مورد استفاده قرار

می‌گیرد. از جمله این سرمایه‌گذاری‌ها می‌توان به سرمایه‌گذاری در مشاور املاک، بخش کشاورزی، سهام، دارایی‌های مالی، صنعت طلا و اوراق قرضه دولتی اشاره نمود (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲).

سرمایه‌گذاری صنعتی

سرمایه‌گذاری صنعتی نقش مهمی در بهبود عملکرد اقتصادی و توسعه منطقه‌ای اقتصاد دارد. بخش صنعت در فرآیند توسعه منطقه‌ای که بخش قابل توجهی از جمعیت، سطوح مختلف درآمدی را در خود جای داده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. دستیابی به این هدف مهم نقش موثر و تعیین‌کننده‌ای در جهت‌دهی و شتاب‌دهی عملکرد اقتصادی استان‌های کشور دارد (بهنامیان و همکاران، ۱۳۹۹).

سرمایه‌گذاری صنعتی نقش کلیدی در توسعه و بهبود عملکرد متغیرهای کلان اقتصادی در کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کند. سرمایه‌گذاری در بخش صنعت منجر به انتقال فن‌آوری‌های پیشرفته و افزایش سطح تولید با ارزش افزوده می‌گردد. داشتن تصویری واقعی از وضعیت موجود اقتصاد بخش صنعت کشور با استفاده از شاخص‌های کمی و علمی، به تنها سرمایه‌گذاری امکانات کشوری را بهینه می‌کند، بلکه اثربخشی کوتاه مدت و بلندمدت آن‌ها را تضمین خواهد کرد (جهانگیری و نصیری، ۱۳۸۶).

اقتصاددانان معتقدند که سرمایه‌گذاری در بخش صنعت با فن‌آوری‌های جدید و مدیریت استاندارد، موجب افزایش رشد اقتصادی، توسعه صادرات و سرریز عواید ناشی از آن بر سایر بخش‌های مختلف اقتصاد می‌شود. علاوه بر این، تخصیص سرمایه‌گذاری صنعتی، اثرات جانبی مثبت را به اقتصادهای در حال توسعه از نظر مدیریت نیروی کار، فرصت‌های آموزشی و در نتیجه استاندارد تابع تولید را ارائه می‌دهد. با انتقال تکنولوژی، عملکرد اقتصادی کشورهای در حال توسعه بهبود یافته و سبب رونق هرچه بیشتر شاخص‌های کلان اقتصادی می‌شود، لذا سرریز اثرات سرمایه‌گذاری صنعتی در مناطق کمتر توسعه‌یافته نتایج خوبی را برای آن مناطق به وجود می‌آورد (محمودیان و همکاران، ۱۴۰۲).

از این رو، به دلیل گستره وسیع سرمایه‌گذاری صنعتی و توزیع نابرابر زیرساخت‌های بخش صنعت، تفاوت آشکاری در عملکرد اقتصادی منطقه‌ای وجود دارد. اختلاف منطقه‌ای ناشی از عدم تعادل اجتماعی - اقتصادی و همچنین جغرافیای فیزیکی است (بشیری و پاریاب، ۱۳۹۹).

پیشینه پژوهش

در زمینه شناسایی عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری در مناطق مختلف پژوهش‌هایی انجام شده است. بهنامیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در ایران پرداختند. نتایج حاکی از آن است که متغیرهای نرخ ارز، تولید ناخالص داخلی، مخارج دولت و تورم، نقدینگی و تسهیلات بانکی و نرخ بهره و فضای کسب و کار در رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تاثیرگذار است. صادقیان و موسوی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در استان اصفهان پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد تولید فلزات اساسی، کک و فرآورده‌های حاصل از نفت، تولید منسوجات، محصولات کانی غیرفلزی و تولید مواد و محصولات شیمیایی از بیشترین مقدار اولویت سرمایه‌گذاری در استان اصفهان برخوردارند. رضایی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به شناسایی اولویت‌های سرمایه‌گذاری صنعتی در ایران با تأکید بر رشد ارزش افزوده پرداختند. یافته‌ها نشان داد فعالیت‌های صنایع معدنی و صنایع پایین دستی آنها به ازای یک واحد سرمایه‌گذاری، ارزش افزوده بیشتری ایجاد می‌کند. این صنایع، از آنجا که محصولات معدنی کشور را فرآوری و به محصولات با ارزش افزوده بیشتر تبدیل می‌کنند، برای اقتصاد کشور اهمیت زیادی دارند و یافته‌ها تأکیدی بر اهمیت سرمایه‌گذاری در این دست از صنایع است.

چیموال و همکاران^۱ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان ترجیحات سرمایه‌گذاران و عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری در بازار سهام هند: دیدگاه صنعت انجام دادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که سرمایه‌گذاران داخلی در هند، به ویژه سرمایه‌گذاران خرد، سهام و شرکت‌هایی با سرمایه کوچک را ترجیح می‌دهند که عملیات آنها به دانش محلی نیاز دارد.

1. Chhimwal

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی است. پژوهش حاضر دارای ماهیت ترکیبی است که شامل تحقیق کمی و کیفی است و به شناسایی انواع عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی و اولویت‌بندی آنها پرداخته شده است. ماهیت پژوهش کیفی عبارت از شناسایی ویژگی‌ها و ساختار پدیده‌ها و رویدادهای مورد بررسی در زمینه طبیعی خود، می‌باشد. سپس این ویژگی‌ها به شکل یک تئوری کوچک با یک مدل مفهومی گرد هم آورده می‌شوند. انجام پژوهش کیفی نیازمند یک نگرش باز به منظور درک این که دیگران چگونه موقعیت خود را تجربه می‌کنند، می‌باشد. ضمن اینکه پژوهش کیفی یک استراتژی پژوهشی می‌باشد که معمولاً در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها بر کلمات (معنی و مفهوم) به جای کمیت تاکید می‌کند. همچنین با توجه به این که داده‌های پژوهش حاضر دارای ماهیت کمی و کیفی است که علاوه بر شناسایی انواع عوامل تاثیرگذار در سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی به اولویت‌بندی آنها نیز پرداخته شده است. برای رتبه‌بندی عوامل از روش فریدمن و برای اولویت‌بندی صنایع از روش تاپسیس فازی استفاده شده است.

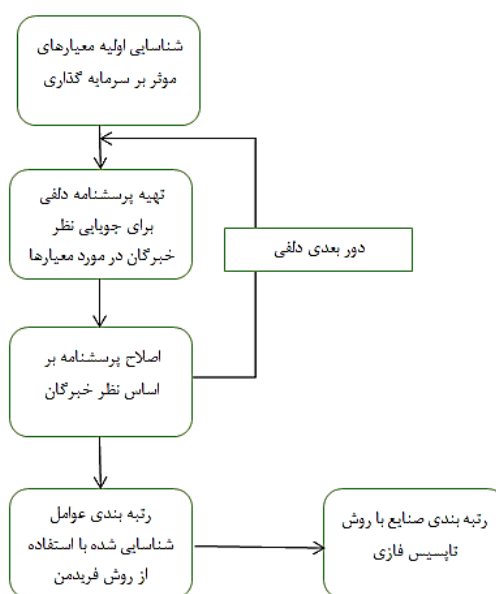
تاپسیس یک روش تصمیم‌گیری چندشاخصه برای ارزیابی و اولویت‌بندی گزینه‌ها براساس معیارها با توجه به فاصله آنها از ایده‌آل‌های مثبت و منفی است. این روش توسط هوانگ و یون در سال ۱۹۸۱ پیشنهاد شد و خیلی زود در تصمیم‌گیری چندمعیاره جایگاه خود را پیدا کرد.

واژه تاپسیس به معنی روش‌های ترجیح براساس مشابهت به راه حل ایده‌آل است. منطق زیربنایی این روش، راه حل ایده‌آل (مثبت) و راه حل ایده‌آل منفی را تعریف می‌کند. راه حل ایده‌آل (مثبت) راه حلی است که معیار سود را افزایش و معیار هزینه را کاهش می‌دهد. گزینه بهینه، گزینه‌ای است که کمترین فاصله از راه حل ایده‌آل و در عین حال دورترین فاصله از راه حل ایده‌آل منفی دارد.

تاپسیس پس از روش ساده SAW معرفی گردید و به روشی فراگیر در حل مسائل مبتنی بر ماتریس تصمیم تبدیل شد. در این روش m گزینه بوسیله n شاخص ارزیابی می‌شود. پس از آنکه گزینه‌ها و شاخص‌های ارزیابی آنها مشخص شدند به هر گزینه براساس هر شاخص نمره‌ای تعلق می‌گیرد. این مقادیر می‌تواند براساس آمارهای موجود باشد یا براساس دیدگاه خبرگان تعیین

شود. چنانچه از دیدگاه خبرگان برای نمره‌دهی استفاده شود، می‌توان از منطق فازی برای حل مساله به روش تاپسیس فازی کمک گرفت. در رتبه‌بندی گزینه‌ها به روش تاپسیس گزینه‌هایی که بیشترین تشابه را با راه‌حل ایده‌آل داشته باشند، رتبه بالاتری کسب می‌کنند. در اینجا A و $-A$ به ترتیب، راه حل ایده‌آل و راه حل ایده‌آل منفی است. گزینه A_1 به نسبت گزینه A_2 فاصله کمتری تا راه حل ایده‌آل و فاصله بیشتری را تا راه حل ایده‌آل منفی دارد.

جامعه آماری شامل خبرگان و صاحب‌نظران اقتصادی و فعالان حوزه سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعتی دولتی و همچنین اساتید دانشگاهی بودند. جهت اولویت‌بندی بخش‌های مختلف صنعتی علاوه بر آزمون‌های آماری از نظر این صاحب‌نظران استفاده شده است. شکل (۱) روش انجام پژوهش را نشان داده است.

شکل ۱. روش انجام پژوهش

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری

بر اساس بررسی مشخصات نمونه آماری، تعداد ۳۰ نفر از سرمایه‌گذاران بخش‌های دولتی و همچنین اساتید دانشگاه و صاحب‌نظران در حوزه سرمایه‌گذاری با این پژوهش همکاری داشتند که ۱۷ نفر از آنها معادل ۵۶/۶۶ درصد، دارای مدرک تحصیلی دکتری و ۱۰ نفر تحصیلات کارشناسی ارشد داشتند. همچنین ۸۶/۸۶ درصد از نمونه آماری مرد و بقیه آنها زن بودند. بررسی داده‌های مربوط به جمعیت‌شناختی نمونه آماری همچنین نشان داد که ۶۶/۶۶ درصد از نمونه آماری دارای سابقه کاری بین ۱ تا ۱۰ سال را داشتند که بیشترین فراوانی در بین سابقه کاری نمونه آماری بوده است. همچنین سابقه کاری ۱۰ تا ۲۰ سال و همچنین سابقه کاری بالای ۲۰ سال کمترین فراوانی را در بین نمونه آماری داشته است. همچنین کمترین فراوانی سن در بین نمونه آماری سن زیر ۳۰ سال بوده که ۱۳/۳۳ درصد از نمونه آماری را شامل شده است و بیشترین فراوانی نیز سن بین ۴۰ تا ۵۰ سال به بالا بوده است که ۳۳/۳۳ درصد از نمونه آماری را شامل شده است.

شناسایی عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری: در این بخش عوامل شناسایی شده در بخش کیفی که با استفاده از روش دلفی بدست آمده معرفی شده است و انگاه ضریب هماهنگی کندال و همچنین پایایی پرسشنامه مربوط به رتبه‌بندی عوامل با فریدمن که یک پرسشنامه بر اساس معیار لیکرت بوده است نشان داده شده است. در جدول (۱) عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری بخش سرمایه‌گذاران دولتی که حاصل توافق صاحب‌نظران و کارشناسان بوده است نشان داده شده است.

جدول ۱. ضریب هماهنگی کندال عوامل شناسایی شده بخش دولتی

ردیف	گروه	عامل	ضریب هماهنگی کندال	میانگین فریدمن	نتیجه
۱	بخش دولتی	بهبود نرخ ناخالص تولید	۰/۹۰	۴/۸۲	تایید عامل
۲		دستیابی به اقتصاد مقاومتی	۰/۸۰	۴/۶۰	تایید عامل
۳		توسعه صادرات استان	۰/۸۰	۴/۲۰	تایید عامل
۴		توسعه صادرات کشور	۰/۸۰	۳/۹۵	تایید عامل

جدول ۱. ضریب هماهنگی کندال عوامل شناسایی شده بخش دولتی

ردیف	گروه	عامل	ضریب هماهنگی کندال	میانگین فریدمن	نتیجه
۵		میزان بودجه دولت	۰/۸۰	۳/۸۰	تایید عامل
۶		توجه به اصل ۴۴ قانون اساسی	۰/۷۰	۳/۴۷	تایید عامل
۷		کسب سود و ارزش افزوده	۰/۷۰	۳/۱۷	تایید عامل
۸		بالا بردن دستمزدها	۰/۴۰	۰	عدم تایید
۹	اجتماعی	اشتغال زایی در منطقه	۰/۱۰۰	۴/۱۲	تایید عامل
۱۰		توسعه و رشد منطقه	۰/۱۰۰	۴/۰	تایید عامل
۱۱		کاهش فقر	۰/۹۰	۳/۶۰	تایید عامل
۱۲		پیشرفت سطح زندگی اجتماعی منطقه	۰/۸۰	۳/۳۵	تایید عامل
۱۳		کاهش آسیب های اجتماعی	۰/۹۰	۳/۱۰	تایید عامل
۱۴	سیاسی - قانونی	جلوگیری از مهاجرت افراد به سایر استان ها	۰/۷۰	۲/۸۳	تایید عامل
۱۵		عدالت محوری	۰/۷۰	۲/۸۲	تایید عامل
۱۶		توزیع ثروت	۰/۶۰	۲/۶۲	تایید عامل
۱۷		تصمیمات کلان دولت	۰/۷۰	۲/۵۵	تایید عامل
۱۸		لابی و امتیاز گرفتن های نمایندگان مجلس از وزرا	۰	۲/۰۲	تایید عامل
۱۹	زیست محیطی	توسعه پایدار استان	۰/۷۰	۱/۵۵	تایید عامل
۲۰		شرایط آب و هوایی و محیط زیست	۰/۶۰	۱/۴۵	تایید عامل

با توجه به جدول (۲) تعداد ۱۹ عامل تاثیرگذار در بخش سرمایه‌گذاران دولتی تایید شد که در ۴ دسته اجتماع، اقتصادی، سیاسی-قانونی و زیست محیطی قرار گرفتند.

شناسایی حوزه‌های سرمایه‌گذاری در استان لرستان - بر اساس گزارش موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۴۰۰) حوزه‌های اصلی صنعتی، معدنی و تجاری، کشاورزی استان لرستان را می‌توان به ۱۸ حوزه مختلف تقسیم بندی نمود. این حوزه‌ها شامل صنایع معدنی، صنایع نفتی و پتروشیمی، تولید سنگ، صنایع خورشیدی، دامپروری، تولید ماهی‌های آب گرم و سرد، گلخانه، تولید محصولات چوبی، پرورش زنبور عسل، زیرساخت‌های نگهداری کالا گردشگری، صنایع آب آشامیدنی، حمل و نقل، تولید حبوبات و صیفی جات، دارویی، تولید محصولات درختی، تبدیلی و منسوجات می‌باشد. این استان یکی از مناطق غنی در حوزه مواد معدنی است و قابلیت پذیرش سرمایه‌گذاری‌های کلان را در این بخش دارد. این مواد معدنی شامل مصالح ساختمانی گچ، آهک، نمک، مواد اولیه صنایع سیمانی و همچنین آنومالی‌ها (یا ظرفیت سنگ آهن و فلزی) هستند که عمده جنس معادن لرستان به صورت رسوبی و شامل کربنات کلسیم می‌باشد. همچنین حدود ۸۰۰ هزار هکتار زمین کشاورزی لرستان معادل ۴,۷ درصد اراضی کشور می‌باشد.

اولویت‌بندی صنایع برای سرمایه‌گذاری - با توجه به عوامل شناسایی شده موثر بر سرمایه‌گذاری و رتبه و میانگین (وزن) آنها و همچنین صنایع ۱۸ گانه شناسایی شده، در این بخش با استفاده از روش تاپسیس، با استفاده از این عوامل و نظر خبرگان در تعیین وزن هر کدام از این عوامل برای هر صنعت، اولویت بندی صنایع انجام شده است.

بعد از جمع‌آوری نظرات کارشناسان و با توجه به وزن محاسبه شده برای هر عامل موثر بر سرمایه‌گذاری، ۱۸ صنعت منتخب بر اساس این ۱۹ معیار موثر بر سرمایه‌گذاری دولت با استفاده از روش تاپسیس اولویت‌بندی شد. در این مرحله بعد از نرمال نمودن امتیاز هر معیار ایده‌آل مثبت و منفی برای هر عامل بدست آمد و آنگاه با اندازه‌گیری فاصله امتیاز هر صنعت از این ایده‌آل مثبت و منفی، اولویت هر کدام از این صنایع با یک عدد به منزله امتیاز محاسبه شد. بالاتر بودن این عدد نشان دهنده اولویت بالاتر این صنعت برای سرمایه‌گذاری دولت با توجه به معیارها و وزن

معیارهای محاسبه شده بود. در جدول (۲) جدول فاصله هر صنعت تا ایده‌ال‌ها مثبت و منفی، امتیاز بر اساس روش تاپسیس فازی و اولویتها مشخص شده است.

جدول ۲. اولویت سرمایه گذاری بخش دولتی از نگاه کارشناسان با توجه به معیارهای بخش دولتی

ردیف	نوع سرمایه گذاری	فاصله از ایده ال مثبت	فاصله از ایده ال منفی	امتیاز	رتبه
۱	معدنی	۰/۰۲۴	۰/۱۹۲	۰/۸۹۰	۱
۲	صنایع نفتی و پتروشیمی	۰/۰۳۶	۰/۱۸۵	۰/۸۳۵	۲
۳	تولید سنگ	۰/۰۴۵	۰/۱۸۷	۰/۸۰۵	۳
۴	صنایع خورشیدی	۰/۰۴۹	۰/۱۹۸	۰/۸۰۱	۴
۵	دامپروری	۰/۰۶۲	۰/۲۳۰	۰/۷۸۸	۵
۶	تولید ماهی های آب گرم و سرد	۰/۰۵۸	۰/۱۸۱	۰/۷۵۸	۶
۷	گلخانه	۰/۰۵۹	۰/۱۷۷	۰/۷۵۰	۷
۸	تولید محصولات چوبی	۰/۰۷۳	۰/۱۷۶	۰/۷۰۶	۸
۹	پرورش زنبور عسل	۰/۰۷۷	۰/۱۷۵	۰/۶۹۳	۹
۱۰	زیرساختهای نگهداری کالا	۰/۱۰۶	۰/۱۴۸	۰/۵۸۳	۱۰
۱۱	گردشگری	۰/۱۰۷	۰/۱۳۷	۰/۵۶۱	۱۱
۱۲	صنایع آب اشامیدنی	۰/۱۳۵	۰/۱۳۳	۰/۴۹۶	۱۲
۱۳	حمل و نقل	۰/۱۳۸	۰/۱۳۲	۰/۴۹۰	۱۳
۱۴	تولید حبوبات و صیفی جات	۰/۱۳۸	۰/۱۳۲	۰/۴۸۹	۱۴
۱۵	دارویی	۰/۱۳۹	۰/۱۳۱	۰/۴۸۶	۱۵
۱۶	تولید محصولات درختی	۰/۱۶۴	۰/۱۱۹	۰/۴۲۱	۱۶
۱۷	تبدیلی	۰/۱۶۸	۰/۱۱۹	۰/۴۱۵	۱۷
۱۸	منسوجات	۰/۱۶۸	۰/۱۱۸	۰/۴۱۳	۱۸

بر اساس یافته‌ها با توجه به معیارهای مورد نظر دولت، اولویت سرمایه‌گذاری در استان لرستان برای دولت، سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و معدن، صنایع نفتی و پتروشیمی و تولید و استخراج سنگ از معادن می‌باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

استان لرستان دارای ظرفیت‌های مختلف جهت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف صنعتی و تجاری می‌باشد و موقعیت استراتژیک این استان اهمیت سرمایه‌گذاری در صنایع این استان را بیشتر می‌نماید. بر همین اساس لازم است تا برای افزایش داشتن سرمایه‌گذاری موفق و جلوگیری از هدر رفتن سرمایه، حوزه‌های مختلف صنایع در این استان اولویت بندی شود. بر اساس یافته‌ها، صنایع معدنی یکی از صنایع مهم استان لرستان بوده که اولویت مهم سرمایه‌گذاری برای بخش دولتی محسوب می‌شود. این یافته با یافته‌های پژوهش سجادی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) همسو بوده است. این صنایع که عموماً در استان لرستان بصورت معادن سنگ وجود دارد، می‌تواند ارزش افزوده زیادی را ایجاد کند و گزینه‌ای جذاب برای سرمایه‌گذاران اعم از دولتی محسوب می‌شود. از سوی دیگر با توجه به اینکه ایران در زمینه صادرات کانی‌های فلزی و غیر فلزی نیز مزیت نسبی دارد، سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها می‌تواند باعث رونق صادرات نیز گردد. ضمن آنکه سرمایه‌گذاری در بخش معادن با توجه به ارتباط و روابط بین این صنعت و برخی از صنایع دیگر باعث رونق و توسعه برخی از صنایع دیگر نیز می‌شود و فعالیت‌های اقتصادی صنایع پایین دست، صنعت معدن را نیز رونق خواهد داد. این گروه از صنایع، صناعی هستند که منابع کشور را فرآوری کرده و توسعه فعالیت‌های آنها از خام فروشی آنها جلوگیری خواهد نمود.

همچنین صنایع نفت و پتروشیمی یکی از سه اولویت اصلی سرمایه‌گذاری دولتی در این استان محسوب می‌شود. صنایع پتروشیمی یکی از مهم‌ترین و استراتژیک‌ترین بخش‌های اقتصادی است که نقش کلیدی در تأمین مواد اولیه صنایع مختلف ایفا می‌کند. این صنعت به دلیل تولید محصولاتی که به‌طور گسترده در صنایع دیگر به کار می‌روند، به ویژه در اقتصادهای در حال توسعه، جایگاه ویژه‌ای دارد. در ایران، با توجه به منابع عظیم نفت و گاز، صنایع پتروشیمی در صدر صنایع صادراتی قرار گرفته و فرصت‌های سرمایه‌گذاری فراوانی در این بخش ایجاد شده است. امروزه درصد بالایی از صنایع جهان به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم به محصولات صنعت پتروشیمی وابسته هستند، ایران نیز باید با توجه به منابع غنی هیدروکربوری، استفاده حداکثری از این منابع به‌ویژه با توسعه هرچه بیشتر صنعت پتروشیمی داشته‌باشد. ضمن آنکه این صنعت، صنایع

پایین دستی بسیار زیادی دارد که سرمایه‌گذاری در این صنعت می‌تواند رشد این صنایع پایین دستی را به همراه داشته باشد. یکی از دلایل اصلی جذابیت سرمایه‌گذاری در صنایع پتروشیمی، وابستگی پایدار بازار به محصولات این صنعت است. محصولات پتروشیمی از جمله پلاستیک، رزین، الیاف مصنوعی و مواد شیمیایی کاربرد گسترده‌ای در تولید و صنایع مختلف دارند. رشد جمعیت و توسعه صنعتی در سراسر جهان به ویژه در کشورهای در حال توسعه، سبب افزایش تقاضای پایدار برای این محصولات شده است. این امر به ویژه در بازارهای جهانی به چشم می‌آید و برای شرکت‌های پتروشیمی ایرانی، با توجه به منابع سرشار نفت و گاز و مزیت هزینه پایین تولید، فرصت‌های فراوانی فراهم می‌کند.

همچنین، صنایع پتروشیمی به دلیل ماهیت صنعتی خود، از نوسانات کوتاه‌مدت اقتصادی کمتر تأثیر می‌پذیرند. این مسئله سبب می‌شود که این صنعت برای سرمایه‌گذارانی که به دنبال بازدهی پایدار هستند، جذاب باشد. با وجود این مزایا، باید به ریسک‌های این صنعت نیز توجه کرد؛ از جمله تأثیرپذیری آن از قیمت جهانی نفت، تغییرات نرخ ارز و شرایط سیاسی که ممکن است بر صادرات این محصولات اثرگذار باشد. تولید سنگ که در واقع بخش خاصی از صنایع معدنی محسوب می‌شود از مهمترین صنایع مهم استان لرستان است که مورد توجه سرمایه‌گذاران دولتی قرار گرفته است.

یافته‌ها نشان داد که از نظر سرمایه‌گذاران دولتی، معیارهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی لازم برای سرمایه‌گذاری در این صنعت در استان لرستان وجود دارد که لازم است با تدوین قوانین ضمن اختصاص بودجه جهت سرمایه‌گذاری در صنایع این استان، در جهت ایجاد شغل و همچنین رشد اقتصادی منطقه و در نهایت کشور نیز تلاش شود. با توجه به اینکه صنایع معدنی اولویت اول سرمایه‌گذاری دولتی است و از اهمیت زیادی برای سرمایه‌گذاران برخوردار است پیشنهاد می‌شود امکاناتی برای سرمایه‌گذاران فراهم شود تا از خام فروشی در این صنعت جلوگیری و با ارائه تسهیلات مالی و قانونی برای سرمایه‌گذاران شرایط سرمایه‌گذاری آنها فراهم شود تا این منابع طبیعی فرآوری شده و باعث افزایش تولید ناخالص ملی در کشور نیز شود. با توجه به اینکه سرمایه‌گذاری در بخش صنایع پتروشیمی و نفت برای سرمایه‌گذاران از اولویت‌های سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود با این حال با توجه به ریسک‌های زیاد سرمایه‌گذاری در این

صنعت پیشنهاد می‌شود سرمایه‌گذاران در هنگام سرمایه‌گذاری در این صنعت، به ریسک‌های موجود در این صنعت توجه کافی داشته باشند. تأثیرپذیری این صنعت از قیمت جهانی نفت، نوسانات نرخ ارز و تغییرات سیاسی و اقتصادی، ریسک‌هایی برای سرمایه‌گذاران به همراه دارد. برای پژوهش‌های آتی، پیشنهاد می‌شود در صورت امکان بازدهی و ریسک فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان محاسبه و ارائه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود مزیت‌های هر صنعت در استان از نظر منابع انسانی و سایر منابع، بازارهای مصرف و سایر اوصاف استان مشخص شود.

فهرست منابع

- Alwandizadeh, Asadollah, Nunezhad, Masoud and Jahangiri, Mahshid. (۲۰۱۷). Ranking of investment priorities in economic sectors of Sistan and Baluchestan province, Quarterly Journal of Regional Planning, ۹(۳۵), ۸۵-۷۳. (in persian).
<https://doi: 10.22111/jmr.2015.2310>
- Abzaari, Mehdi, Samadi, Saeed, Teymouri, Hadi. (2019). Study of factors affecting investment in stocks in the stock exchange (Case study: Isfahan Regional Stock Exchange), Economic Research with an Islamic Approach, 5(10), 137-162. (in persian).
https://iee.rihu.ac.ir/article_285.html
- Belali, Hamid and Sadeghloo, Heshmat A... and Ghazvineh, Sara. (2015). Prioritizing investment for the development of agricultural processing industries using the Delphi method (case study of Hamadan city), Journal of Rural Research and Planning, 4(1), 150-162. (in persian).
<https://doi: 10.22067/jrrp.v4i9.34997>
- Behnamian, Mehdi, Shojaei, Abdolnaser, Haji, Gholamali. (2019). Study of factors affecting the growth of private sector investment in Iran, Applied Economic Theories, 7(4), 2(23). (in persian).
<https://doi: 10.22034/ecoj.2021.12286>
- Chhimwal, B., Bapat, V., & Gaurav, S. (2021). Investors' preferences and the factors affecting investment in the Indian stock market: an industry view. *Managerial Finance*, 47(5), 723-744.
<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/mf-12-2019-0603/full/html>
- Chang, H. J., & Andreoni, A. (2020). Industrial policy in the 21st century. *Development and Change*, 51(2), 324-351.
<https://doi.org/10.1111/dech.12570>
- Cooper, R., Baird, M., Foley, M., & Oxenbridge, S. (2021). Normative collusion in the industry ecosystem: Explaining women's career pathways and outcomes in investment management. *Human Relations*, 74(11), 1916-1941.
<https://doi.org/10.1177/0018726720942826>
- Cordano, A. L. V., & Zevallos, R. P. (2021). Country competitiveness and investment allocation in the mining industry: A survey of the literature and new empirical evidence. *Resources Policy*, 73, 102136.
<https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2021.102136>
- Falahati, Ali, Mohanetfar, Yousef, Sepahban Ghareh Baba, Mohanet. (2018). The relationship between increasing public and private sector investment and economic growth in Iran, 6(23), 456-477. (in persian).
<https://doi: 10.32598/JMSP.6.3.456>
- kazemi A, Beik M, Hadian E, Hakimi F.(2014). Investigating and Ranking the Factors Affecting the Foreign Investment Opportunities by TOPSIS . qjfp; 1 (4) :45-72.
<https://www.sid.ir/paper/491999/fa>
- Hosseini, Yousef and Jamshidi Navid, Babak and Khairollahi, Farshid and Rasouli Azad, Morad (2013). Psychological and emotional symptoms in various investment orientations

- of Tehran Stock Exchange; A study based on Pompeian theory, 10th International Conference on Economics and Management, Rasht. (in persian).
<https://doi : 10.22034/cbsj.2023.62916>
- Hashemi Dizaj, Abdolrahim, Sabouri, Ismail. (2011). Determining industrial investment priorities in Gilan Province, Quarterly Journal of Economic Modeling, 6 (17), 127-146. (in persian). <https://www.sid.ir/paper/176218/fa>
- Hosseini, Mir Abdollah and Amir Ahmadian, Bahram, 2013, Identifying opportunities and priorities for high-tech industrial investment based on serious geography and land planning, International Conference on Investment Opportunities in Tabriz, Tabriz. (in persian).
<https://civilica.com/doc/1972389>
- Jahangiri, Ali and Nasiri, Mohammad. (2007). Investigating and determining the country's industrial investment priorities using taxonomy techniques, Journal of Humanities and Social Sciences, 7(25 (Special Management), 53-72. (in persian).
https://jem.journals.umz.ac.ir/article_221.html
- Nouri, Faramarz, Hosseini, Seyed Samad. (1403). Pathology of implementing innovation and technology ecosystem policies in line with the development of provincial investments, Specialized Quarterly Journal of Transcendental Governance, 4(4), 81-103. (in persian).
https://hm.sndu.ac.ir/article_2883.html
- Nadheed, Ebrahim, Ebrahimi, Mehrzad. (2010). Determining industrial investment priorities in Hormozgan province, Economic Studies, 1(1), 79(105). (in persian).
https://journals.iau.ir/article_517325.html
- Sadeghian, Seyed Hamid Reza and Mousavi, Seyed Asghar. (2017). Determining investment priorities in Isfahan province using the TOPSIS method, 10th International Conference on Economics and Management, Rasht. (in persian). <https://civilica.com/doc/650251>
- Sabzevari, Amir Hooshang and Shadabi, Reza.(2014). Identifying and analyzing risks associated with investing in emerging technologies and providing solutions for managing these risks . (in persian).
<https://civilica.com/doc/2138150/>
- Sajjadpour, Rahman and Taherinia, Masoud and Rashidi, Mohsen and Sheikhi, Hadi, (۲۰۱۵), Investigation and prioritization of investment attraction factors in Lorestan Province, International Conference on Investment Opportunities in Lorestan Province, Khorramabad . (in persian). https://fbarj.ihu.ac.ir/article_۲۰۹۲۲۴.html
- Ruiz, M. C., Romero, E., Pérez, M. A., & Fernández, I. (2012). Development and application of a multi-criteria spatial decision support system for planning sustainable industrial areas in Northern Spain. *Automation in Construction*, 22, 320-333.
<https://doi.org/10.1016/j.autcon.2011.09.009>
- Rezaei, Mehdi, Heydari, Khalil, Yaghoubi, Parisa (2017). Identifying industrial investment priorities in Iran with emphasis on value added growth, Economic Modeling, 11(2), 112-132. (in persian).
<https://sanad.iau.ir/journal/eco/Article/596528?jid=596528>

